

Izabrana djela ak. slikara Josipa
Crnoborija nastala u emigraciji u
kontekstu *Zbirke umjetničkih
djela darovane Gradu Zagrebu*

Povratak slikara, Galerija Klovićevi dvori, 1998.; snimio Stanko Szabo

JOSIP CRNOBORI

Novinski članak u listu "Globus" od 06.rujna 1996., na strani 20, pod naslovom Crnobori.

Nakon niz decenija o Crnoboriju, slikaru, velikaru naše likovne umjetnosti, jedan je od rijetkih koji su za našu likovnu umjetnost značili to što je značio Crnobori. Danas je Crnobori 89 godina, a 1945. g. sa 38 godinom bio je u naponu svoga umjetničkog rada - sa priznanjima - sa ostvarenjima koja su bile zapožena i cijenjena. 1945. godine Crnobori je bio jedna teška smetnja Krsti Hegedušiću koji je htio da bude prvi među svima ostalima koji su po njegovom mišljenju manje vrijedili od njega. U tom uvjerenju u vlastitoj veličini bio je usmjeren odnos Krste Hegedušića kao politička ličnost, kao akademik i partizanski svećenik. Kad je bio poziv da Istrani, Josip Crnobori, Bruno Bulić i Ante Motika prirede izložbu u Trstu, u zoni A, Crnobori je sakupio slike i poslao u Trst. Bile su spremljene slike i od Brune Bulića i Ante Motika, pošiljku tih slika spriječio je Hegedušić i proglašio Crnoboriju i izložbu u Trstu kao ustaški eksces. Istrani u Trstu priredili su Crnoborijevu izložbu koji je imao izvanredan uspjeh kao umjetnik vrhunskog dometa.

Na tu vijest Hegedušić se pjenio od zavisti i poručio Crnoboriju da uzme željezničku kartu samo do granice, a na granici će ga čekati "Orna Marica" i besplatni prijevoz do zatvora. Logično da se Crnobori više nije vratio jer bi ga Hegedušić i Augustinić negdje u zatvoru zatukli.

Portret Marije Crnobori, ulje na panel plasti dobio sam od Crnoborija, bilo je to vjerojatno u zimi .941 - 42., ležala je kraj peći za sitno drvo, za vatru. Digao sam sliku i obećao Crnoboriju dvostruko toliko drveta za zamjenu. Našao sam u stanu jednu ramu koja je točno odgovarala veličini ove slike i došla je na zid. 1954. u zimbi došao je Crnobori k meni po sanduk za slike koje je salo u Trst i tom prilikom primjetio je svoju sliku na zidu. Bio je oduševljen da sam mu tu sliku spasio. Ocenio ju je kao svoje najbolje i dobio sam od njega još nekoliko slike koje sam dao u Galeriju u Vukovaru i tamo opljačkane. Godine 1979. na putu za New York saznao sam da je Crnobori iz Buenos Airesa prešao u New York. Javio sam mu da ga molim da u hotel gdje su odsjelići. Jevi

- 2 -

gdje ga mogu naći, želio bi ga vidjeti i sa njim porazgovoriti. Kada smo s aerodroma došli u hotel dođekao me Crnobori. Naš susret bio je pitanje Crnoborija, jel ona slika još na životu - na životu je i visi još uvek na istom mjestu kao i onda kad ju je kod mene vidi. Tih dana boravka u New Yorku - slijedio je moj portret, portret moje supruge i još par slika koje sam dobio od Crnoborija.

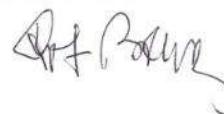
Izložba koju smo Crnoboriju priredili u Zagrebu dokaz je bio da Crnobori u Zagrebu, u Hrvatskoj, među ljubiteljima umjetnosti nije zaboravljen, da je visoko ocjenjen. Masovni posjet na toj izložbi revitalizirao je Crnoborija i njegovu prisutnost u našoj likovnoj umjetnosti. Relativno mali broj slika tog velikana naše likovne umjetnosti, koji je sačuvan u Zagrebu, bio je dovoljan da je ta izložba Crnoborija po svojoj važnosti, po masovnom posjetu izložbi bila dokaz da je Crnobori sa svojim djelima ostao među nama i da on tu još uvek živi i da se osjeća njegova prisutnost u našoj likovnoj umjetnosti. Težak je gubitak onih djela koja sam sa ponosom ugradio u Galeriju umjetnina u Vukovaru, u kojoj je ostalo 1650 djela naših majstora koja su opljačkana, raznešena, a zgrada galerije za ovogodišnju Uskrsnu čestitku iz Vukovara, srušena do temelja.

Crnobori ostao je u našoj likovnoj umjetnosti kao jeden od velikana vrhunskog dometa u našoj umjetničkoj stvarnosti. Sa njegovim djelima produžio je svoju prisutnost u našoj likovnoj umjetnosti i za buduće generacije sa kojima će živjeti i onda kada nas svih skupa više neće biti.

Moja veza sa Crnoborijem, a pogotovo sa portretima Crnoborija koji su bili u svakoj prilici izloženi sa "Zbirkom Bauer", bili su prilog javnosti o značenju Josipa Crnoborija, što sam sa ponosom redovito ponavljao.

Prof. dr. Antun Bauer

U Zagrebu, rujan 1996.

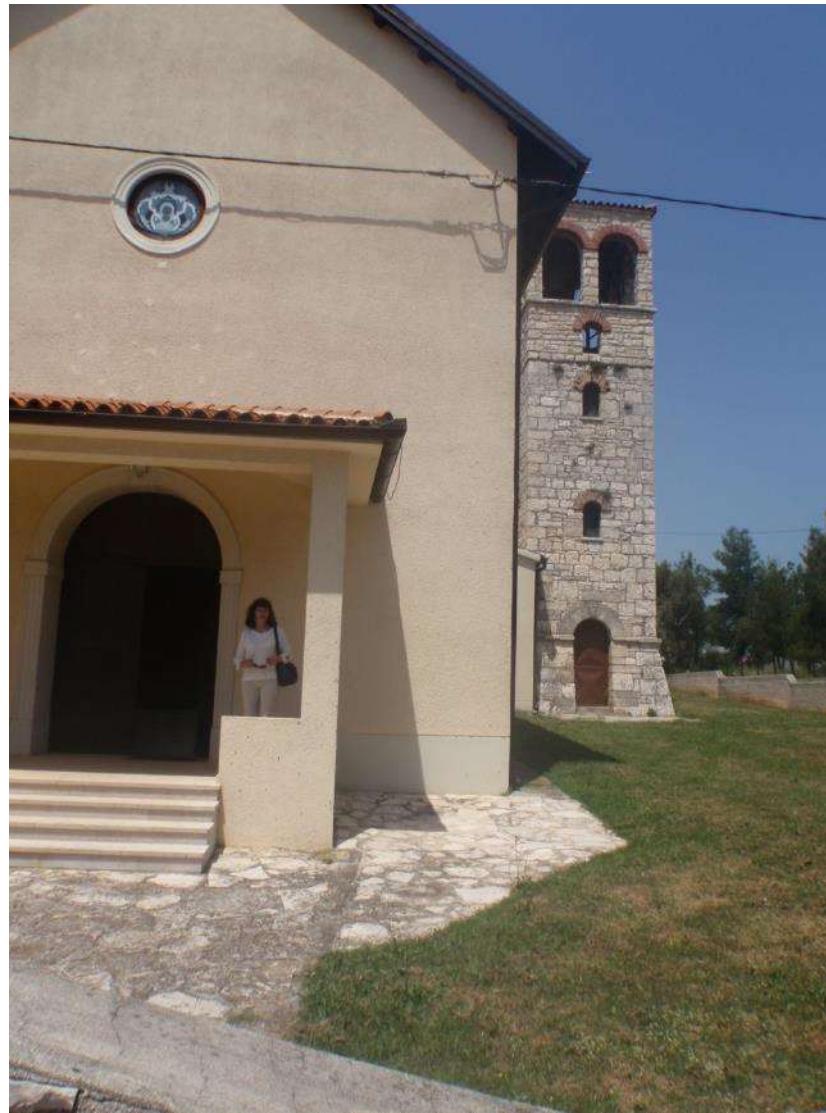
Izložba u povodu otvorenja Zavičajne galerije u Banjolama, 11.6.2010.

Skica za fresku u crkvi Sv. Marije u Bistrici, inv. br. JC 60

Izabrana hemerotečna i
dokumentacijska građa uz životopis
slikara

Cvijeće pred zrcalom, 1940., inv. br. JC 27

Maksimirski krajolik, 1942., inv. br. JC 5

GALLERIA D'ARTE „AL CORSO“
G. DE CRESCENZO

COLLEZIONE TAPPETI PERSIANI
MINIATURE - QUADRI - PORCELLANE

4/9/45/-

TRIESTE,
CORSO N. 22
TELEFONO 90311

Signor Crnobori Yosip
Akad. Slikar

Vi invitiamo a partecipare a una mostra personale
d'Arte che si potrebbe effettuare nel prossimo mese di ot-
tobre.

In attesa di una Vostra visita vi saluto.-

FEDERALNA DRŽAVA HRVATSKA
PRETSJEDNIŠTVO NARODNE VLADE

Broj 8726/45

Zagreb, dne 6 prosinca 1945.

Predmet: Održavanje izložbe u Trstu.

U vezi rješenja Vojne uprave Jugoslavenske Armije za Julijsku krajинu Istru, Rjeku i Slovenačko primorje broj U-175 od 28.II.1945. dostavljaje se do znanja svim vlastima da je drugovima ČRNOGORI Josipu /BULIC Brunu i MOTIKA Antunu, akademcima slikarima, odobreno održavanje kulturno umjetničke izložbe u zoni A.

Potrebno je, da im sve vlasti u ovom njihovom radu ne prave nikakve smetnje, već da im izlaze u susret.

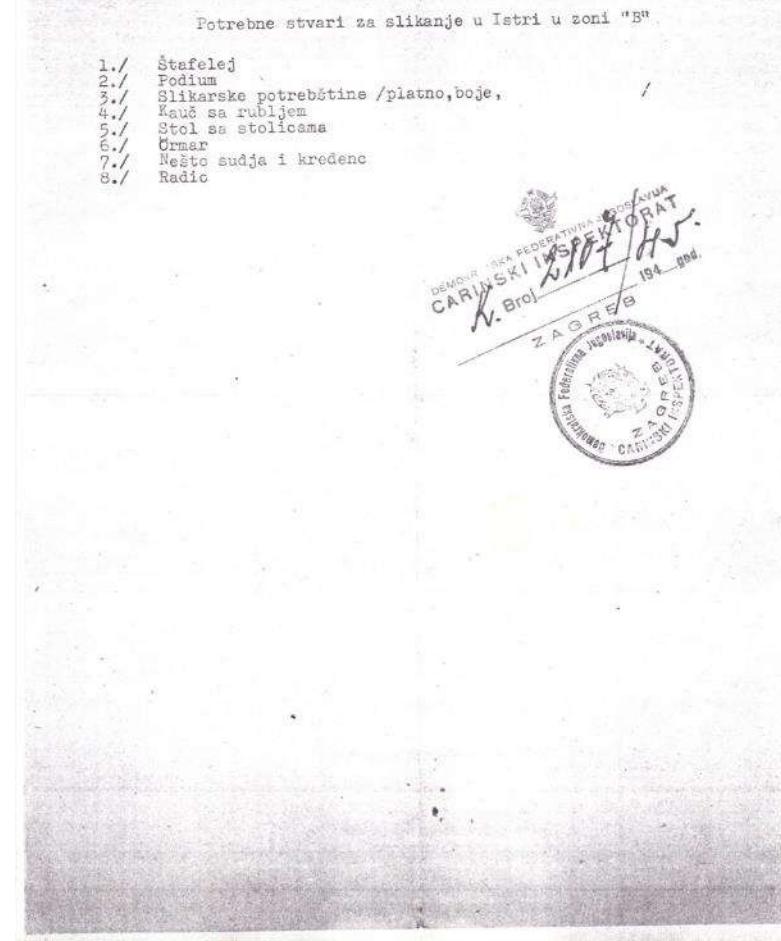
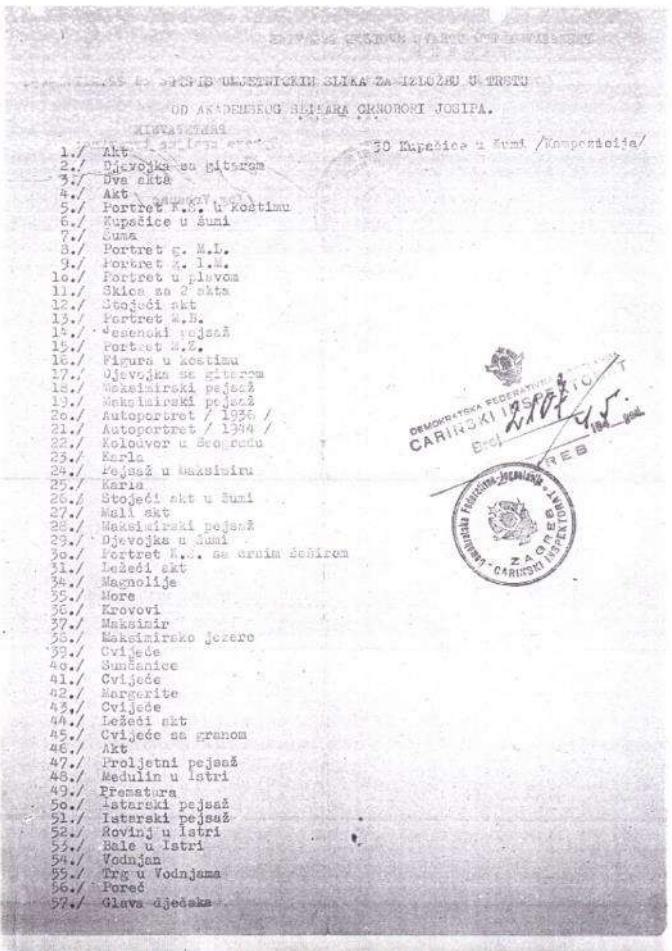
SMRT FAKTIZMU - SLOBODA NARODU!

GLAVNI TAJNIK:

II-1-d
Gdje bira se vrijeme izložbe
kao ukrasni program
M. Blagojević
4.1.

M. Javorina

La personale di G. Cernobori alla Galleria del Corso

Alla prima impressione, che investe il visitatore come una fresca ondata, il pittore Giuseppe Cernobori rivela fluidità e piacevolezza. Certo, viste le opere con più ponderato criterio, non tutto l'entusiasmo rimane. Si sente che il pittore non manca di sapore e di sostanza ma, a taluni saggi, viene fatto di pensare: — Perché l'artista li ha voluti esporre? — Tuttavia, tolte alcune opere, l'arte del Cernobori seduce e per gioioso ed entusiasta linguaggio e per un colore sapientemente profuso. Splendore di armonie tonali sono specialmente nei paesaggi dove l'artista si sente meglio a suo agio. Di questi citiamo lo splendido «Dignano», trattato con efficace sobrietà; «Rovigno», sentito dall'artista come un sorriso di colore emergente dal bel mare istriano; «Parenzo», in una profusione di splendente colore; il piacevolissimo «Medolino», il ben soleggiato «Promontore» e quella festa di vivaci toni che è «Valle d'Istria». Cantante per aristate e limpidezze d'armonie tonali, singolare attrattiva ha il «Paesaggio primaverile». Espresso con rude vigore l'onda che si rinfange contro la brulla costa, in «Marina».

Cose di rilievo sono in questa mostra anche alcuni saggi floreali, dei quali eccellenti per composizione e colore il N. 61, i «Fiori davanti allo specchio», le «Zinie» e i «Tulipani». Ma alla sua prova più impegnativa sentiamo l'artista nei ritratti e nei nudi. Qui le differenze appaiono più evidenti. C'è qualcosa di questa serie che veramente s'impose all'ammirazione, c'è qualcosa che l'artista sembra aver lasciato correre per la lena venutagli improvvisamente a man-

care. Sarà che il padre ama ugualmente tutte le sue creature, ma noi che possiamo scegliere ci soffermiamo unicamente sui migliori. Tra questi, quel «Ritratto di Carla» (53) che torna e ritorna come un tema preferito sul quale l'artista svolga il suo canto d'amore. Ritroviamo questo in «La fanciulla e la chitarra» (4), in «Signora col cappello nero» e in altri ugualmente sentiti, alla quale serie associamo i due disegni 65 e 66, vibrante ed espressivo specialmente il primo. Buono l'«Autoritratto» (30) completo e finito nella sua vigorosa incompletezza. Limpido come una fresca polla sorgiva il «Ritratto della signora L.» (24); sobrio, ma vibrante di contenute energie il «Ritratto di un ragazzo».

Nei nudi la plasticità non corrisponde sempre al colore. Più volte questo la vince sul disegno per abbandonarsi con morbida sensualità alla gioia della vita, la quale sarà indubbiamente più completa quando il giovane pittore avrà fatto maggiori esperienze e progressi anche nella sua arte. Per buona modellazione citeremo ad ogni modo «Bagnante» (54), come per robusta sodezza «Le bagnanti nella foresta», tema ripetuto con più evidente vigore nelle «Bagnanti» del n. 6.

Questo per dire dell'artista sommariamente soltanto; particolarmente ogni lavoro ha il suo notevole tratto che spesso assurge allo splendore della gemma che solo agli eletti è dato di largire per il dono del genio. E' un artista, il Cernobori, che dirà di sé ben altrimenti, se questa non è la sua ultima tappa. La sua vitalità e il suo entusiasmo per l'arte dice che ben altro ha egli ancora da giungere!

Il Lavoratore' 1. III. 1946

Italija

1946

GALLERIA D'ARTE "AL CORSO"
TRIESTE / CORSO N. 22 - ANGOLO VIA M. R. IMBRIANI

MOSTRA PERSONALE DEL PITTORE GIUSEPPE CERNOBORI

VI INVITIAMO GENTILMENTE ALL'INAUGURAZIONE DELLA MOSTRA
PERSONALE CHE AVRÀ LUOGO GIOVEDÌ 21 FEBBRAIO ALLE ORE 16.

21 FEBBRAIO / 9 MARZO 1946

- Olio
1. La
2. Il
3. Au
4. La
5. Rit
6. Le
7. Le
8. Nu
9. Rit
10. Bos
11. Nu
12. Rit
13. Le
14. Pa
15. Rit

opere solo le

La Galleria d'Arte "Al Corso" presenta, con la mostra personale che s'inaugura il giorno 21 febbraio una serie di opere del pittore Giuseppe Cernobori.

Il Cernobori è nato a Bagnole di Pola nel 1907. Finì a Zagabria il ginnasio classico, entrò nell'Accademia delle Belle Arti ove gli fu maestro Marino Tartaglia, che a sua volta studiò a Roma e fece la sua mostra col Soffici e Carrà.

Nel 1937 Cernobori espone per la prima volta e fu giudicato uno dei più promettenti pittori giovani. Da quel tempo partecipa con successo a tutte le esposizioni nell'interno e all'estero.

Al'ultima Biennale di Venezia nel 1942 espone tre quadri, dei quali accanto ad una statua di Mestrovich, il suo "paesaggio primaverile", fu la maggiore attrazione del padiglione. Nel 1943 espone a Berlino, Vienna e Bratislava. Dipinge ritratti, paesaggi, nature morte (fiori), nudi e composizioni. Secondo la descrizione di un critico, tutta la sua arte si potrebbe caratterizzare dicendo, che la migliore critica di un quadro è quella che non si esprime algebricamente.

Ecco alcune righe di tutto quello che è stato scritto sulla sua arte:

"... È un pittore fine e discreto e i suoi paesaggi dei colori tenui ricordano qualvolta a Corot e a Chardin. Le sue espressioni sono; Sentimentalità, sensibilità, ritrattezza, fantasticherie. Il pittore sogna i fiori, nei quali vorrebbe immergere quella testa che pendeva vicino ad essi, i villini in mezzo ad una fresca eterea foresta ove egli si ritirerebbe molto volentieri per vivere insieme a Corot, sogna la natura, come qualcosa di malinconico la cui bellezza rasenta il dolore, come lo specchio di un'anima tormentata dal "Weitschmerz" byroniano, mentre dal suo canto si udivano i suoni dell'arpa..."

"... I suoi nudi dalle fini tonalità del tardo rinascimento veneziano ci sembrano come se l'arte sublime del grande Veronese si fosse specchiata in una moderna trasposizione."

"... Richiama l'attenzione particolarmente su l'ultimo quadro menzionato dal quale promana un'atmosfera di delicato e, se si vuole, anche triste e mite abbandono che ce lo fa amare al pari di un nostalgico sonetto gozzaniano..."

I suoi quadri si trovano alla Galleria Strossmayer, la Galleria d'Arte Moderna di Zagabria, in Svizzera a Roma, Vienna, Berlino, Belgrado, Bucarest e nelle collezioni private.

Il pittore è fiero di poter esporre, per la prima volta, la sua arte al pubblico della sua regione nativa.

TIP. P. NORIS - TRIESTE

Arte e spettacoli

Stasera terza di "Sansone e Dalila", Domani "Rigoletto",

Questa sera, alle ore 20, terza recita fuori abbonamento, di «Sansone e Dalila», con gli stessi interpreti delle precedenti esecuzioni, maestro direttore: Antonino Votto.

Domenica 3 marzo, alle ore 20, quinta rappresentazione di «Rigoletto», di G. Verdi, in terna di abbonamento. A. Protagonisti: Carlo Tagliabue e Luisa Grani, Piero Sardelli, Mario Tommasini, Gabriella Galli, Silvio Malenica, Ottavio Serpo. Vladimiro Losi. L'opera è stata concertata e sarà diretta dal maestro Antonino Votto.

Una recita per gli orfani di guerra

Domenica 3 marzo, alle 10.15, avrà luogo al teatrino del Sindacato ferrovieri, in Piazza Vittorio Veneto, una rappresentazione della Naba musicale «La regina in berlina» per gli orfani di guerra. Gli ospiti si ritirano presso l'ufficio di via Valdarno 11.

La mostra dei Pittori dell'alta Italia alla Galleria Trieste

Come annunciato, oggi la Galleria Trieste si riapre con una mostra di pittori italiani, la cui qualità assicura gli esponenti più significativi dell'arte italiana odierna. La mostra sarà inaugurata alle ore 11.

La personale di G. Cernobori alla Galleria del Corso

Alla prima impressione, che incite il visitatore come una fresa ondata, il pittore Giuseppe Cernobori rivela fluidità e piacevolezza. Certo, viste le opere con più ponderato criterio, non tutto l'entusiasmo rimane. Si sente che il pittore non manca di sapore e di sostanza ma, a tratti ingipi, vien fatto di pensare: — Perché l'artista li ha voluti esporre? — Tuttavia, tolte alcune opere, l'arte del Cernobori seduce e pel piacere ed entusiasmo linguaggio e per il colore sepiamente profuso. Splendore di armonie tonali sono specialmente nei paesaggi, dove l'artista si sente meglio a suo agio. Di questi citiamo il splendido «Dignano», trattato con efficace sobrietà; «Rovignos», sentiti dall'artista come un sorriso di color emergente dal bel mare istriano; «Parens», in una profusione di splendente colore; il placevolissimo «Medollino», il ben soleggiato «Promontore» e quella festa di vinaci toni che è «Valle d'Istria». Cantante per aridità e limpidezza d'armonie tonali, simolare attrattiva ha il «Pasanglio primaverile». Expressa con rude vigore l'ondata che si rinfrange contro la brulla costa, in «Marina».

Cose di rilievo sono in questa mostra anche alcuni saggi floreali, dei quali eccellenti per composizione e colore il N. 61, i «Fiori davanti allo specchio», le «Zinie» e i «Tulipani». Ma alla sua prova più impegnativa sentiamo l'artista nei ritratti e nei nudi. Qui le differenze appaiono più evidenti. C'è qualcosa di questa serie che veramente s'impone all'ammirazione, e c'è qualcosa che l'artista sembra aver lasciato correre per la lena venutagli improvvisamente a mancare. Sarà che il padre ama ugualmente tutte le sue creature, ma noi che possiamo scegliere ci soffermiamo naturalmente sui nudi.

preferito sul quale l'artista svolga il suo canto d'amore. Ritroviamo questo in «La fanciulla e la chitarra» (4), in «Signora col cappello nero» e in altri ugualmente sentiti, alla quale serie associamo i due disegni 63 e 66, vibrante ed espressivo specialmente il primo. Buono l'autoritratto (30) completo e fulto nella sua vigorosa incompituzza. Limpido come una fresca polla sorgiva il «Ritratto della signora L.» (24); sobrio, ma vibrante di contenute energie il «Ritratto di un ragazzo».

Nei nudi la plasticità non corrisponde sempre al colore. Più volte questa la vince sul disegno per abbandonarsi con morbida sensualità alla gioia della vita, la quale sarà indubbiamente più completa quando il giovane pittore avrà fatto maggiori esperienze e progressi anche nella sua arte. Per buona modellazione ci feremo ad ogni modo «Bagnantes» (54), come per robusta sodezza «Le bagnanti nella foresta», tema ripetuto con più evidente vigore nelle «Bagnanti» del n. 6.

Questo per dire dell'artista sommariamente solitario, puntigliatamente ossessivo ha il suo solenne tristeza spesso assunto allo splendore della penna che solo agli scritti è dato di farlo per il dono del talento. E' un artista, il Cernobori, che dirà di sé ben altrimenti, se questa non è la sua ultima tappa. La sua vitalità e il suo entusiasmo per l'arte dicono che ben altro ha egli ancora da raggiungere!

SCENE E PROIEZIONI

VERDI. Ore 20: «Sansone e Dalila» di G. Salvi-Schiavone.

NAZIONALE, 19.15: «La fidanzata di mio marito», M. Douglas, R. Hussey. Domenica, 19.30: eccezionale mattinata con Willi Müller nella favola «Pinocchio, la storia di un cartone in tecnicolor». Sorreggio premi.

SUPERCLINEMA, 14: «Il conte di Montecristo», film spettacolare, 1946.

FILMOMANICO, Ore 20, chiuso. Domenica, 19.30: a grande richiesta, ultimo giorno: «Il fidanzato di mia moglie, Successione».

TEATRO, 19.30: «Mistero eroico» con J. Baxter, Olive Brook.

ALABARDA, 15: «Gioia d'amare, dell'amore», Irene Dunne, D. Fairbanks Jr.

IMPERO, 14: Ultimi giorni di carnevale, allestiti con Ridolini, commesse viaggianti, grottesche, regalità, al bagno penale e il pericolo giallo.

VIALE, 14.30: «Abasso la miseria! Domani: «I 10 Comandamenti».

CINEMA, 14.30: «Città dei venti», Porti, 15.30: «Un giorno da mondo nuovo» e «Vienna liberata, prima visione».

MASSEIMO. Chiuso. Domenica, 15: «Segreti» con Pierre Blanchar.

GARIBOLDI, 15.30: Nuova città aperta con Aldo Fabrizi e Anna Magnani.

NOVO CINE, 14.30: «Forse errei» con John Garfield.

AMERICA, 15.30: «Maria Malibran» con M. Cobellini, R. Bracci. Nuova edizione.

ODON, 15.30: «La donna del peccato», Vivien Leigh, Gustav Diessl.

SANTO, Chiuso.

AZZERIO, 15.30: «Il mondo erollera» con Marguerite Soissons.

M. RONI, 15.30: «Voglio essere amata», M. Douglas, C. Colbert. Divertente.

BALLO, 15: «L'amante nelombra» con Victoria Page, con commedia.

VITTORIA, 16.15: «Una donna si ribella» con K. Hepburn e Herbert Marshall.

CENTRALE, Chiuso. Domenica, 15.30: «Una vita per un'altra».

ADUA, 15: A richiesta, ultimo giorno: «I diavoli volanti» e Ridolini. Domenica: «La camera n. 13».

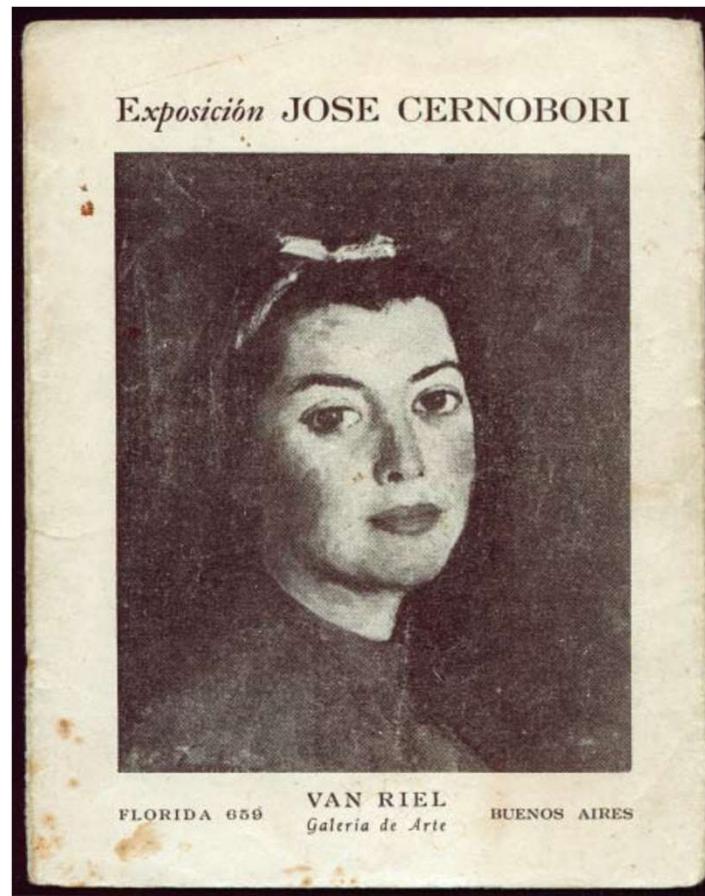
VENZIA, 16: «Il mistero dell'arsenale» con Ridolini.

CARDUCCI, Ore 13.30 e 15: «Il vagabondo dell'isola», C. Langton, Capolavoro.

BELVEDERE, 16: «Vigiliecherchia» con R. Young, D. Kenney, dramm., passionale.

ARGENTINA, 15.30: «Aida graziosa» con

Argentina, 1947. do 1978.

NASLOVNICA
KATALOGA IZLOŽBE
GALERIJA VAN RIEL,
BUENOS AIRES, ARGENTINA
1957.

José Cernobori, nació en Pola en 1907. Efectuó su primera exposición en el año 1937 en Zagreb. Participó en la XXIII Bienal Internacional de Venecia en 1942 y recorrió Europa exponiendo en Viena, Berlin, Bratislava, Trieste, Bellagio (Lago de Como).

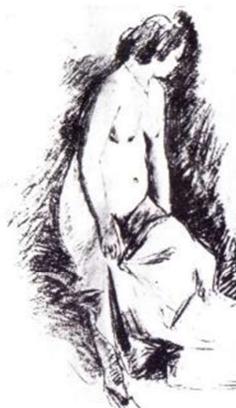
En nuestro país realizó en 1947, en la Galería Müller, una muestra personal. Participó en el mismo año en el XXXVII Salón Nacional, VII Salón de Mar del Plata y de Bahía Blanca; y en 1948 en el de Santa Fe y IV Salón Municipal de Otoño de Buenos Aires.

EXPOSICION

José Cernobori

PINTOR

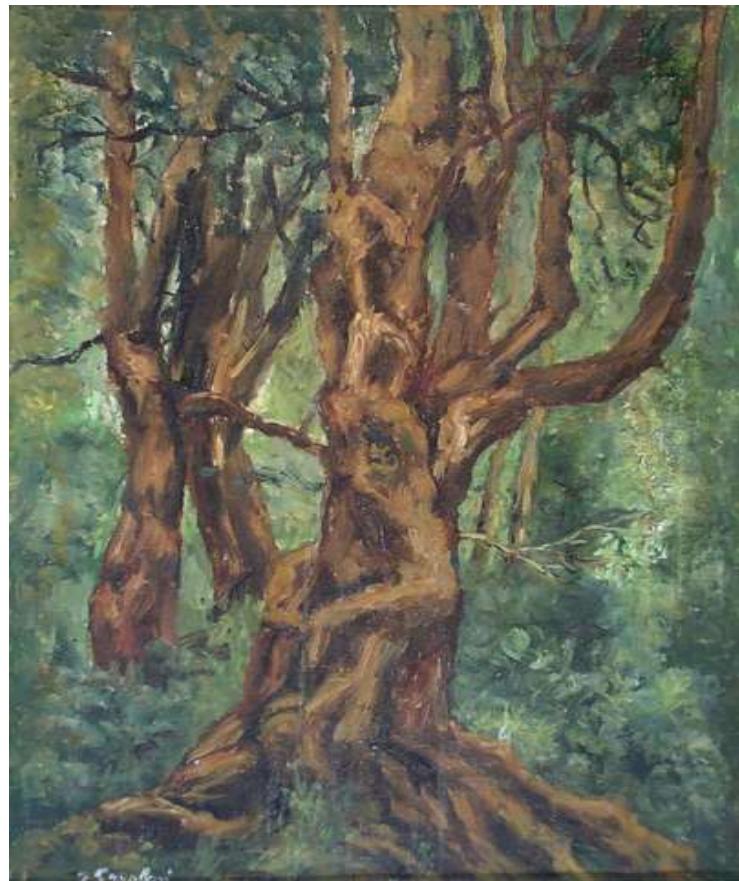

SALON PEUSER

FLORIDA 750 - BUENOS AIRES

Portret žene, 1956.
ulje na platnu
800 x 600 mm
vl. Kazimir Kovačić, Buenos Aires

Pejzaž iz južne Argentine, 1960., inv.br. JC 14

Prijatelji i suradnici iz Argentine

Beću ispostavio u veljači 1876. pa-

Elektrotehničkom društvu u Beću.

čeda njegovoj godišnjici.

VLADIMIR MULJEVIC

U SPOMEN

Umro slikar Zdravko Dučmelić

U Buenos Airesu je umro Zdravko Dučmelić, poznati hrvatski slikar i jedan od naših najuglednijih iseljnika u toj latinoameričkoj zemlji. Dučmelić je rođen 1923. u Vinkovcima. Studij slikarstva započeo je u Zagrebu, a nastavio poslije rata u Rimu i Madridu, na Kraljevskoj akademiji San Ferdinando. U Madridu je 1949. priredio i svoju prvu samostalnu izložbu. Iste je godine napustio Evropu i odselio u Argentinu, koja će Dučmeliću postati drugom domovinom kad 1958. prihvati argentinsko državljanstvo. Živio je u Mendozi, gdje je radio kao profesor crtanja na Visokoj školi za primijenjenu umjetnost Nacionalnog sveučilišta De Cava. Posljednjih nekoliko godina života proveo je u Buenos Airesu, okružen izuzetnim poštovanjem i brojnim priznanjima kako stručne kritike, tako i likovne publike argentinskoga glavnog grada. Zdravko Dučmelić je posebno poznat kao ilustrator pripovjedaka

slavnog argentinskog pisca Jorgea Luisa Borgesa. Godine 1978. u Buenos Airesu je objavljena knjiga »Borges-Labirinto-Dučmelić«, ilustrirana s dvadesetak reprodukcija Dučmelićevih slika, a nedugo prije smrti slikar je u Buenos Airesu izložio ilustracije djela toga velikana argentinske književnosti. Jedan od posljednjih njegovih radova je opera na knjige »Suvremena jugoslavenska poezija«, koju je prošle godine pripremio i preveo Juan Octavio Prenz.

U ljetu 1983. poslije gotovo četrdeset godina emigracije, Dučmelić se prvi put vratio u domovinu. Tada nam je u jednom razgovoru rekao: »Odavno sam želio taj povratak, a kada

navrših šezdeset godina rekoh: sada je čas! Bez obzira na već stecenu afirmaciju vani, zelio sam ovamo donijeti jedan materijal na ogled — da vidim gdje mi je mjesto u tokovima suvremenе hrvatske umjetnosti.« U Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu izložio je četverdesetak svojih ulja, tempera i crteža nastalih u posljednjih desetak godina, i to je bila prva Dučmelićeva izložba u domovini. Njegovi zenski portreti i fantastični krajolici koji kao da dolaze »iz tišine onostranog« otkrili su nam slikara profinjene osjećajnosti i duboke misaonosti, čije djelo ostaje i kao doprinos novijem hrvatskom slikarstvu.

N. G.

Slikar
Zdravko Dučmelić
na otvorenju svoje
izložbe u Zagrebu, u
rujnu 1983.
Snimio: N. Gol

„MATICA“, Zagreb, Br. 1/2, Siječanj/Veljača 1983.

Manuel RAMON y Augusto MENGELLE
tienen el agrado de invitar a Ud.
a la inauguración de la muestra retrospectiva
en homenaje a

ZDRAVKO DUCMELIC
(1923 - 1989)

que se realizará el día
Miércoles 11 de Agosto, a las 19 hs.
en las salas de Arroyo 834, Capital

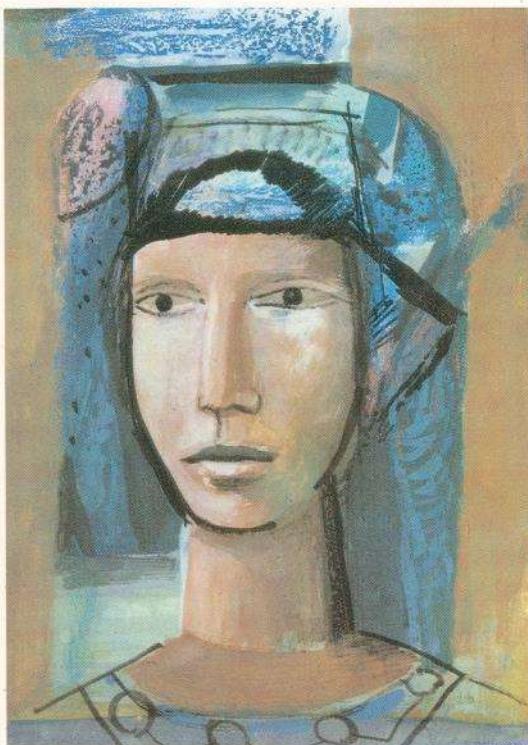
Galería **ARROYO**

Arroyo 834 - Tel.: 325-3485 - Fax: (54-1) 327-2992

Caesar Park Hotel

Posadas 1232 - Tel.: 814-5151/55 Fax: (54-1) 814-5157

D U C M E L I C

"Mujer joven del pasado"

ŠIMAT

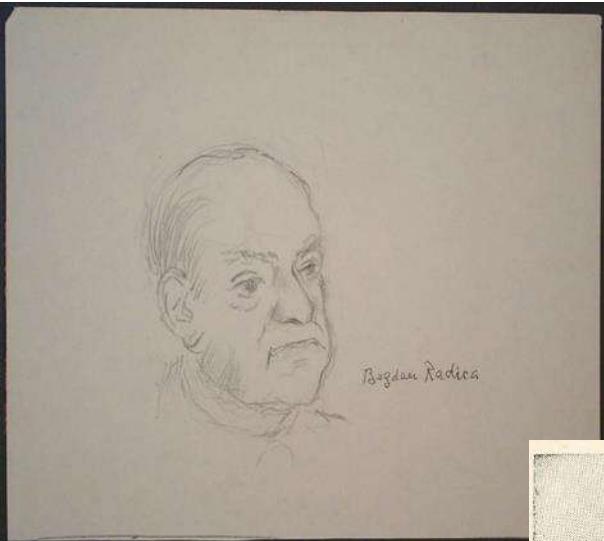

1947 - 1977

Trideset godina umjetničkog rada.
Izložba djela u Hrvatskom Domu

Treinta años de actividad artística.
Exposición de las obras en
el Hogar Croata

Salta 1241, Buenos Aires
3.—18. 6. 1977

J. CRNOBORI: *Bogdan Radica*

Bogdan Radica, 1979., JC69

KULTURNI PREGLED

BOGDAN RADICA – IME ZA KULTURNU POVIJEST HRVATSKE

UZ NJEGOVU 70-GODIŠNJCU ŽIVOTA

«Duh uzima revanš nad efezernim i ja mislim da će i Vaše ime ostati u historiji Hrvatske kao ime trudbenika, koji je dao zavijan kulturni prilog općoj našoj zapadničkoj duhovnoj baštini. U to sam duboko uvjeren!»

VIKTOR VIDA, BOGDANU RADICI,
u pismu iz Bs. Airesa, 19. 6. 1948.

KADA je gornje riječi uputio Viktor Vida hrvatskom publicistu Bogdanu Radici, nije bio svjestan koliko su one *proročke*. Makar je i već tada imao Radica iza sebe bogato publicističko-književno djelo i bio prešao svoju četrdesetu, nije onda Vidi bilo posve jasno, da Radica započima jedan *novi život*, i da, štoviše, započima *novi dio*, koje će, naravno, biti dopuna i obogaćenje njegovu opusu, ali koje će predstavljati jedno posve različito razdoblje, i da se u tom prijelomnom razdoblju u našoj hrvatskoj kulturi (i ne samo kulturi) pojavljuje jedan *novi Radica*, koji posve prekida sa svojom prošlošću kao s vremenom zabluda, i koji se usmjeruje prema novoj budućnosti, njoj iskreno i potpuno predan, i s najdubljom željom, da prošlost ispravlja, kroz jedno iskreno priznanje i duboko pokajanje nad promašenim životom (u nacionalnom pogledu) i nad djelomično promašenim javnim radom. Svatko je produkt svoje sredine i svojega društva, te mnoge, često posve različite, okolnosti oblikuju čovjeka i njegovu misao, određuju njegova djela i usmjeruju njegov život. Tako je i s Radicom. On je produkt svojega rodnog Splita — u kojem se radio prije 70 godina: 26. kolovoza 1904. — i svoje obitelji, i svoga školovanja, i svojih lutanja, i Radica je onakav, kakav jest, različit od drugih, kao jaka i osebujna ličnost, sa svim svojim vrlinama i manama, kao svaki od nas, pa treba ga takvim prihvatići, jer ga ne možemo preodgajati i mijenjati na svoj kalup, jer svaki je čovjek vlastiti kalup; ni mjeriti našom mjerom, jer svaki čovjek odgovara drukčijoj mjeri. Kad ga je prije desetak godina želio prikazati u crtežu hrvatski

za njim se zavijek zatvarale
čaške crnica,
u zidovima plakale modre i mrteve
i oblik je neki rasparan vrhom otoka
krevario na morskom dnu.”
(Pepeo izvan sebe, 2)

Dvije značajne osobine Marunove pozicije jesu: dubina njegova pogleda na svijet i život i k tomu odgovarajuća snaga metafora. Ovaj mladi čovjek misli, pjesnički misli, što nije običan slučaj za njegovu dob.

“Nitko ne pamti dan svoga rođenja
i sunce je odvratni stranac na pustu
nebu;
ugasit će se kad se budeš najmanje
nadao
ali duboki glas koji slušas
i pret slučajnog mrtvaca koji ti
pokazuje put
pod te prema prostranstvu u tebi
i kad ulješ polpuš i neprepoznat
ti, konatno, nećeš biti sam
i sunce će se svakog dana dizati za
tebe”.

(Prema prostranstvu u tebi).

A takvih pjesama ima dosta. Marunove su metafore uvjerljive i njegova plastična moć jaka.

“Sve blže dolazile gol i sani valovi
Plivajući smrti — agonije morline —
Kru i pjena na metalnim zubima
zemlje;
Ni more vas ne osjeća kao svoje

I tako sve blže dolazile jedan
Za drugim noseći smrti u drobovinu
Sve blže noseći svoju smrti,
Dok se kognjo povlači — ostaje sve
dalje

O valovi, vješti plivači vlastite
smrti...
(Valovi, plivajući smrti)

“Onda dodje jesen, g ja još ništa
nisam urodio
Maglo približava brda i steli zidine
grada”.
(Gdje i brda podliježu)

“Prekrasna, dodji i tuguj
se mnomo;
zajedno ćemo biti kora na stablu
masline,
kovanu grožđju grobljanskih vrata”.
(Pepeo izvan sebe)

Maruna gleda stvarno, a ne “romantički” na prilike u Hrvatskoj i vani. Zato je i njegov krik dubok. Ova poezija, koja i u pravopisu ruši uobičajenu logiku ustaljenost (pjesme bez točke, ili — u najboljem slučaju — ta se nalazi na kraju pjesme, potencirajući nemir osjećaja) vrijedan je dokument naše nove generacije, koja je odgojena u Jugoslaviji i nije imala prilike da oblikuje u miru (ili dozvoljenom otporu) svoja nacionalna svijest, a ta je ipak žive, vsoma živa. I veoma plemenita!

“Dobroto mislim, dobroto i ljubav
mislim
Hrvatsku mislim
Da moja žalba, bude moja žalba
Da moja krv, bude moja krv
Da moji mrtvi, bude moji mrtvi.”
(Drugi Hrvatsku mislim)

Nisu sve pjesme u ovoj zbirci dozvile u tom smislu. Mnoge od njih (“Potrazi za starim kamenjem”, “Kise platama”, “U prasini viđini”, “Potjeri na kolodvoru”, it. d.) su tek “reminiscencije” na konkretno događajše, prilike i ljudi. Ali se tako u tim pjesmama osjeća svježina kompozicije, kao u pjesmi posvećenoj neprežaljenom pjesniku Vuktoru Vidi:

“Na jednom je dlanu pridržavao
krijes,
na drugom svoje studeno tijelo

— 251 —

Boris Maruna

J. Crnobori: V. VIDA

Viktor Vida

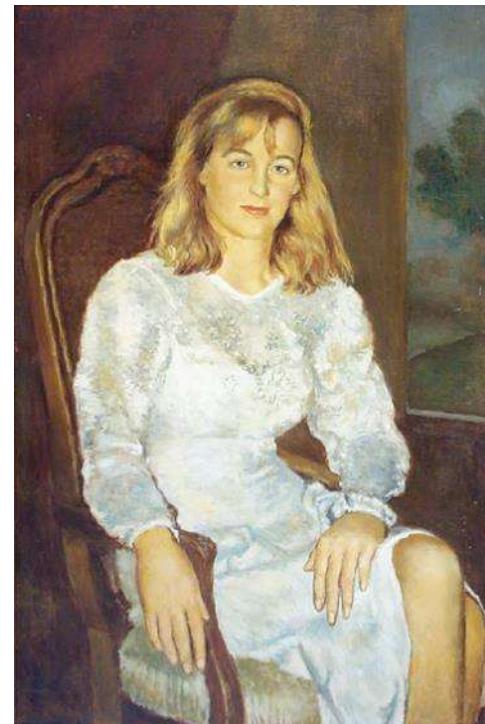
Sjedinjene Američke Države, 1978.- 1998.

Marijana, 1978., JC 22

Elisabeth, 1996. , JC43

Portret žene u naslonjaču, 1988. , JC 34

Montreal

Skica za fresku "Hrvatski Božić", 1979., inv. br. JC 62

SLOBODNA SAZNAJE NAKON 53 GODINE
UMJETNIČKOG DJELOVANJA IZVAN DOMOVINE

Slikar Josip Crnobori vraća se u Hrvatsku

Uhrvatskom centru Nikola Tavelić u New Yorku, u nedjelju 25. listopada, nakon pučke svete mise na kojoj je fra Marko Puljić, voditelj hrvatske katoličke župe u tom gradu, obavijestio zajednicu o odlasku slikara Josipa Crnoborija u domovinu, održan je oproštajni susret s umjetnikom. Na domjeniku, koji je povodom Crnoborijeve 91. rođendana i povratka u Hrvatsku nakon 53 godine života u izvan-domovinstvu, organizirao generalni konzul RH u New Yorku Vjekoslav Karlović, okupilo se mnoštvo umjetnikovih prijatelja i brojni predstavnici hrvatske zajednice koji zive u tom gradu. Darujući poznatomu hrvatskom slikaru kravatu *Croatia* s motivima hrvatskog pletera, Karlović je nagnao važnost Crnoborijeve povratka u domovinu i Zagreb, u kojem je 1936. godine diplomirao slikarstvo jer je "jedan od prioriteta hrvatske politike povratak seljaka, a u ovom slučaju i vrsnog umjetnika koji sa sobom donosi i svoje priznate radeve, dakle i dio hrvatske likovne baštine".

Josip Crnobori rodio se 22. listopada 1907. u mjestu Banjoli pokraj Pule. U istarski internat u Karlovcu primljen je 1920. godine i tamo počinje pohađati gimnaziju. U Zagreb se seli 1925. i četiri godine nakon toga maturira na Prvoj državnoj klasičnoj gimnaziji. Iste godine započinje studij na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu kod Tomislava

Crnobori se zaista vraća kući i premda u poznjoj životnoj dobi (91), ovaj vitalni umjetnik još uvijek sigurno vlađa kistom, kako je rekao za *Slobodnu*, vjeruje da će, ugledavši zagrebačke krovove, katedralu, Hrvatsko narodno kazalište i svoje prijatelje, dobiti novu životnu snagu i nastaviti prije pedeset i tri godine prekinuto umjetničko djelovanje u svojoj domovini

Krizmana i Maksimiliana Vankke. Dolaskom Marina Tartaglie u Zagreb, prelazi u njegovu školu u kojoj 1936. diplomira studij slikarstva. Prvu samostalnu izložbu priređuje 1937. u Zagrebu u salonom *Ulrich*, a 1938. godine sudjeluje i na izložbi "Pola vijeka hrvatske umjetnosti" održanoj također u Zagrebu. Samostalno izlaze i 1939. godine, a 1940. sudjeluje na izložbi hrvatskih umjetnika u Zagrebu. Njegova četiri djela izlaze u Argentini i u Buenos Airesu gdje ostaje živjeti i raditi sve do 1978. Tada odlazi u

umjetnosti u Berlinu 1943. te potom iste godine u Bratislavu i Beču.

Početkom 1946. godine napušta domovinu i odlazi u Italiju, gdje na izložbi u Trstu izlaže 66 svojih djela. Tijekom 1946. boravi u Francuskoj, Belgiji i Nizozemskoj, a 1947. godine odlazi roditeljima koji su tada već desetak godina živjeli u Argentini. Iste godine izlaze prvi put samostalno u Buenos Airesu gdje ostaje živjeti i raditi sve do 1978. Tada odlazi u

**UOĆI CRNOBORIJEVE IZLOŽBE U MGC-u KLOVIČEVI DVORI
Nepoznati opus**

ZAGREB — Iz Sjedinjenih Američkih Država ovoga vikenda u Muzejsko-galerijskom centru Klovicévi dvori stigao je hrvatskoj javnosti dosad nepoznat opus više od pedesetak ulja i crteža našeg emigrant-

boljih studenata Marina Tartaglie.

U Muzeju grada Zagreba bili su, naime, izloženi radovi do 1945. godine sačuvani u Hrvatskoj. Na ovoj izložbi američkim radovima pridružit će se djela

Fotografija Josipa Crnoborija ispred njegova platna »U atelieru«, snimljena u Zagrebu 1938. godine

Sjedinjene Američke Države gdje je u New Yorku živio punih dvadeset godina do konačnog povratka u Hrvatsku. Crnoborijev portret Milke Trnine jedan je od najlepših djela izloženih u *Metropolitan operi* u New Yorku.

Družba Braće hrvatskog zarađuje Josipu Crnoboru u Zagrebu u lipnju 1992. priređuje izložbu njegovih radova nastalih u razdoblju od 1936. do 1945. godine, a posudeni su za tu prigodu uglavnom iz privatnih zbirki. Povodom otvaranja izložbe, Crnoborijev prijatelj Josip Vanista napisao je kako "njegov slike, izdvojene iz likovnog sarenila vremena, posjeduju nešto sasvim rješito, jednostavnost i čitljivost. Ne traže posrednika, dovoljno ih je pogledati. Dolaze iz depoa muzeja, s tavana, iz ruševnih građanskih stanova u kojima su se krije pedeset godina — one otmijeno i fino u njima je bilo previše otkriveno, nije prolažilo".

Govoreći na otvaranju Crnoborijeve izložbe u Zagrebu prije šest godina, koja je protekla bez

nazočnosti samog umjetnika, dr. Žarko Domljan je naglasio kako je "konačno došlo vrijeme da se dva paralelna i jaka umjetnička tok, onaj u domovini i onaj u dijaspori, spoje u jednu i jedinstvenu maticu hrvatske umjetnosti. Na našoj je generaciji da to učini i da toj matici osigura miran tijek u budućnosti".

Crnobori se zaista vraća kući i premda u visokoj životnoj dobi, ovaj vitalni umjetnik još uvijek sigurno vlađa kistom i kako je rekao u nedjelju za *Slobodnu* u New Yorku, vjeruje da će, ugledavši zagrebačke krovove, katedralu, Hrvatsko narodno kazalište i svoje prijatelje, dobiti novu životnu snagu i nastaviti prije pedeset i tri godine prekinuto umjetničko djelovanje u svojoj domovini. Muzejski prostor Klovicévi dvori priređuje retrospektivnu izložbu slika Josipa Crnoborija koja će biti otvorena 10. studenog u Zagrebu, a za koju je umjetnik poslao i svoje radeve iz New Yorka.

Jadranka JUREŠKO-KERO